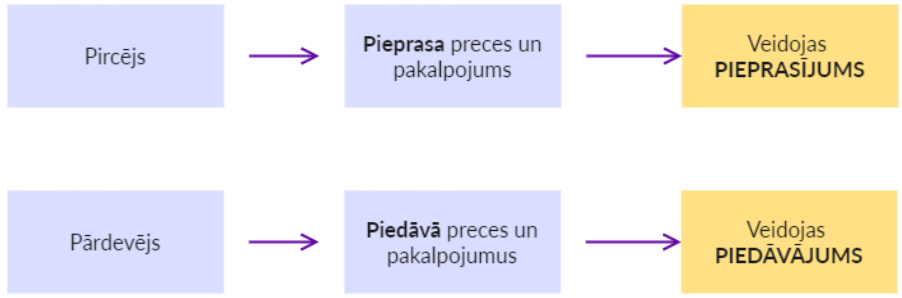

Teorijas izklāsts skolotājam

TIRGUS UN CENA

Saturs	Termini
<p>1. apakštēma</p> <p>Vai tirgus ir tikai "būdiņas" tirgus laukumā?</p> <p>Tirgus</p> <p>Kad pēdējo reizi esi bijis tirgū? Pēc šā jautājuma pirmās domas ir par tirgu, kas atrodas jebkurā pilsētā – tas ir tirgus, kur tirgo dārzeņus, gaļu, piena produktus, augļus (gan vietējos, gan importa), ir viens tirgotājs un daudz pircēju.</p> <p>Tomēr no tautsaimniecības viedokļa tirgus ir daudz plašāks jēdziens; tirgus ir mūsu ikdiena.</p> <p>Agrāk tirgus laukums – tirgus – bija galvenā vieta, kur zemnieki un ražotāji veda pārdot savas preces. Pircēji zināja, ka tirgū varēs šīs preces nopirkt.</p> <p>Arī mūsdienās pastāv šādi tirgi – gan lielais Rīgas Centrāltirgus, gan mazi tirgus laukumiņi daudzviet citur Latvijā. Tomēr vārds "tirgus" ir ieguvis daudz plašāku nozīmi. Preces un pakalpojumus var nopirkt lielveikalā, internetā vai citur – un arī tas ir tirgus.</p> <pre> graph LR A[Vēlos nopirkt] --> B[PIRCĒJS] C[Vēlos pārdot] --> D[PĀRDEVĒJS] B --> E[TIRGUS] D --> E E <--> F[IZVĒLE: Pirkt? Pārdot?] </pre> <p>Tomēr tirgus var atšķirties gan pēc tā, kur notiek tirdzniecība, gan pēc tā, ko pārdod. Ja tiek pārdotas preces un pakalpojumi, tas ir preču un pakalpojumu tirgus. Ja tiek pārdoti izejmateriāli, ko izmantot tālāk ražošanā, tas ir ražošanas resursu tirgus. Līdzīgi var būt arī citi tirgus veidi – naudas tirgus (pērk un pārdod naudu), darbaspēka tirgus (strādnieki piedāvā savu darbu, darba devēji – darbavietu) u.c.</p> <p>Pircēji un pārdevēji ir galvenie tirgus dalībnieki, bez tiem tirgus nav iespējams. Par tirgus dalībnieku cilvēks kļūst jau agrā vecumā</p>	<p>Tirgus – "vieta", kur satiekas pircējs un pārdevējs jeb mehānisms, kas saved kopā pircējus un pārdevējus un ļauj viņiem vienoties par cenu.</p> <p>Pārdevējs – persona, kas nodarbojas ar preču pārdošanu.</p> <p>Pircējs – persona, kas iegādājas preces vai pērk pakalpojumus par naudu.</p> <p>Bārters – vienas preces maiņa pret citu.</p>

<p>2. apakštēma Ko es un mana ģimene varam iegādāties un nopirkt? Preces un pakalpojumi</p> <p>Ikdienā mums nepieciešamas daudzas lietas – ēdiens, apģērbs, transports. Dažas no šīm lietām varam saražot paši, piemēram, dažiem vecmāmiņa laukos audzē kartupeļus un burkānus. Citi šīs preces pērk veikalā. Frikadeļu zupu vakariņam var pagatavot pats vai izmantot kādas kafejnīcas pakalpojumus un nopirkt jau gatavu zupu.</p> <p>Kad satiekas pircējs un pārdevējs, ir lieliski, ja viņi var vienoties, kādu preci pircējs vēlas un ko viņš par to gatavs dot pretī. Ja nebūtu iespēja izmantot naudu kā maksāšanas līdzekli, tirdzniecība notiktu maiņas veidā (kā bārteris), kad vienu preci maina pret citu. Reizēm jau nav slikti, ja izmantojam šādu iespēju "apmainīties". Ja, piemēram, laukos kādam dārzā izaug daudz ābolu, varbūt ir iespēja kādu maisu ar āboliem samainīt pret kaimiņienes uzadīto cimdu pāri. Bet, aizejot ar šo ābolu maisu uz veikalu, diez vai pārdevējs būs gatavs to iemainīt pret saldējumu. Nepieciešams starpnieks – nauda. Pārdodot ābolu maisu par 8 eiro, naudu pēc tam vari lietot kā vien gribi – pirkt adītās zeķes, saldējumu vai vēl ko citu.</p> <p>Cena ir naudā izteikta preces vērtība. Tā palīdz saprast, cik lielu preces vērtību nosaka pārdevējs un to, vai pircējs ir gatavs tik daudz maksāt par šo preci. Cena nosaka pieprasījumu pēc precēm un pakalpojumiem. Ja viens kino apmeklējums maksā 7 eiro, varbūt tu uz kino iesi reizi mēnesī. Ja cena būtu 15 eiro, droši vien kino apmeklētu retāk, bet, ja cena būtu tikai 1 eiro, iespējams, uz kino ietu pat katru nedēļu.</p> <p>Pircējam ir tiesības par pakalpojumu un nopirkto preci saņemt pirkuma apliecinājumu – čekū, bet pārdevējam ir pienākums to izsniegt pircējam.</p>	<p>Prece – produkts, kas izgatavots un tiek piedāvāts pārdošanai.</p> <p>Pakalpojumi – dažādas darbības, ko veic kāda persona vai uzņēmums pircēju vajadzību apmierināšanai.</p> <p>Nauda – maksāšanas līdzeklis, ko cilvēki pieņem apmaiņā pret precēm un pakalpojumiem.</p> <p>Cena – naudā izteikta preces vai pakalpojuma vērtība.</p> <p>Bārteris – vienas preces maiņa pret citu preci bez norēķiniem naudā.</p>
<p>3. apakštēma Ko tirgus piedāvā, ko no tirgus var "prasīt"? Pieprasījums un piedāvājums</p> <p>Cilvēkiem katru dienu ir vajadzība un iespējas kaut ko iegādāties, samaksājot par to naudu. Vienlaikus ir cilvēki, kuriem ir vajadzība un iespējas kaut ko saražot, kā arī to pārdot.</p>	<p>Pieprasījums – pircēju vēlme un spēja par konkrētu cenu noteiktā laikā nopirkt atbilstošu preču vai pakalpojumu apjomu.</p>

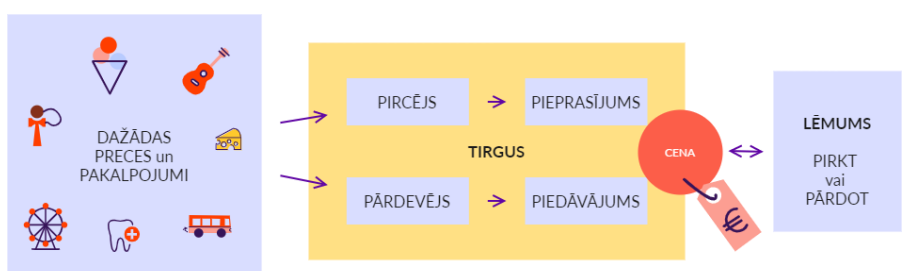
Piedāvājums – ražotāju vēlme un spēja par konkrētu cenu noteiktā laikā piegādāt tirgū atbilstošu preču vai pakalpojumu apjomu.

Ikdienā sastopamies ar neskaitāmām precēm un pakalpojumiem, kas mums tiek piedāvāti, tomēr ne visi mūs interesē. Ja nevienam ģimenē īsti negaršo ananāsi, tad droši vien arī neinteresē, kurā veikalā pašlaik ir akcija šim auglim. Šī ģimene neveido pieprasījumu pēc ananāsiem. Kādā citā ģimenē varbūt šie augļi garšo, tomēr iepriekš neparedzētu izdevumu dēļ pašlaik ir ierobežots pieejamo naudas līdzekļu apjoms. Iespējams, arī viņi neveidos pieprasījumu pēc ananāsiem, jo, lai gan ananāsi garšo, tomēr pašlaik viņi nevar atļauties tos nopirkt.

Tomēr pircēju kopumā ir ļoti daudz un, saliekot kopā visu maksātspējīgo pieprasījumu tirgū, veidojas **kopējais pieprasījums**.

Piedāvājums savukārt parāda, kāda ir ražotāju vēlme un spēja par konkrētu cenu noteiktā laikā tirgū piedāvāt kādas preces un pakalpojumus. Ne jau katru dienu veikalā ir nopērkami ananāsi, vai ne? Piedāvājums un cena mainās laika gaitā. Un gadās, ka mazajā piemājas veikaliņā ananāsu nav, bet kādā citā vietā tomēr šo augli var nopirkt. Līdzīgi kā visi pircēji kopā veido kopējo pieprasījumu, tā visi pārdevēji kopā veido **kopējo piedāvājumu**.

Kopsavilkums

- Ikdienā saskaramies ar dažādām precēm un pakalpojumiem.
- Tirgū preces cenu nosaka to piedāvājums un pieprasījums.
- Preces vērtību naudas izteiksmē raksturo tās cena.